

Hartolan turvallisuussuunnitelma

Hyväksytty sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa 16.1.2020

Hyväksytty teknisessä lautakunnassa X.X.2020

Hyväksytty kunnanhallituksessa X.X.2020

Hyväksytty kunnanvaltuustossa X.X.2020

Sisällysluettelo

1. Esipuhe	3
2. Turvallisuussuunnittelu	4
3. Hartolan kunnan turvallisuussuunnittelu	4
Kuntalaisten kuuleminen	4
4. Hartolan turvallisuuden nykytilanne	5
Turvallisuuskyselyn tulokset	6
Kyläkierrosten tiivistelmä	8
Vuoden 2019 Kouluterveyskyselyn tulokset	9
Poliisin tilastot	13
5. Toimenpiteet	13
Teema 1. Syrjäytymisen ehkäisy ja hyvinvoinnin lisääminen	14
Teema 2. Tiet ja tilat	18
Teema 3. Yhteisöt ja yhteisöllisyys	20
6. Kampanjat ja viestintä	21
Vuosikello teemaviikoista ja kampanjoista vuodelle 2020-2021	21
Turvallisuusviestintä	24
7. Turvallisuustyön seuranta ja arviointi	24
8. Liitteet	25
Liite: Kuntalaistilaisuuden 30.9.2019 muistiinpanot	25

1. Esipuhe

Sisäministeriö on julkaissut tammikuussa 2019 paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset. Niiden tavoitteena on edistää ja yhdenmukaistaa arjen turvallisuustyötä paikallis- ja aluetasolla, kuntien ja maakuntien itsehallintoa kunnioittaen. Turvallisuussuunnittelu ei ole lakisääteistä toimintaa ja siksi turvallisuussuunnittelun tilanne vaihtelee kunnittain. Hartola tarttui haasteeseen ensimmäisten joukossa. Kimmo ke suunnitelman tekemiselle läksi yhtäältä kuntastrategian tavoitteista ja toisaalta paikkakunnalla esiinnoisseista turvallisuuskysymyksistä (Teräsvaarin tapaus ja nuorten päihdekokeilut) sekä paikallislehdessä esillä olleesta mielipidekirjoittelusta liittyen Hartolan turvallisuuteen.

Turvallisuussuunnittelu on pitkäjänteinen, järjestelmällinen ja koordinoitu prosessi turvallisuuskysymysten ratkaisemiseksi eri toimijoiden yhteistyönä. Turvallisuussuunnittelulla ennalta ehkäistään ja torjutaan onnettomuuksia ja tapaturmia, rikoksia sekä häiriöitä ja parannetaan ihmisten turvallisuuden tunnetta.

Turvallisuussuunnitelma on laadittu tukemaan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Muut perustyökäluet ovat hyvinvointikertomus ja valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmatiedot, päätöksenteon vaikutusten ennakoarvioinnin hyödyntäminen, kyselyt ja paikallinen ja maakunnallinen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö. Syksyllä 2019 on laadittu myös kunnan esteettömyyskartoitus, joka tukee turvallisuussuunnitelmaa.

Hartolan kuntastrategiassa sanotaan, että kunta ottaa vastuun hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä omassa toiminnassaan ja panostaa viestintään, huomioi esteettömyyden, turvallisuuden, viihtyisyyden ja saatavuuden. Turvallisuussuunnittelu on myös kuntastrategian toimeenpanoa. Esteettömyyskartoitus, joka tehtiin tämän syksyn aikana taajama-alueella, nosti myös esille konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, joilla parannetaan turvallista liikkumista ja valaistusta, sekä opastetaan toimimaan oikein.

Kunnan käynnistämään turvallisuussuunnitteluun osallistuivat myös kuntalaiset ja kylien asukkaat, joiden tapaamisissa saatiin esimerkkejä siitä, miten sujuva yhteistyö ihmisten kesken vahvistaa turvallisuutta. Vaikka suurin osa asukkaista kokee arkensa turvalliseksi, ovat viranomaiset ja auttajat hädän hetkellä kaukana. Tämä aiheuttaa huolta asukkaissa. Yhteistyön sujuvuuden varmistaminen arjen turvallisuustyössä, naapuriapu ja varautuminen vaaroihin on sen vuoksi erittäin tärkeää ennaltaehkäisevää työtä, joka voi pelastaa ihmishenkiä hädän hetkellä. Turvallisuus on meidän kaikkien vastuulla ja monien asioiden summa.

Merja Olenius, kunnanjohtaja

8.1.2020

2. Turvallisuussuunnittelu

”Turvallisuussuunnittelun määritelmä: Turvallisuussuunnittelun tavoitteena on vähentää rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien määrää ja niistä aiheutuvia vahinkoja sekä ylläpitää turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Turvallisuussuunnittelua toteutetaan yhteistyössä. Tämän tuloksena syntyy turvallisuussuunnitelma, joka on kuvaus konkreettisista tavoitteista ja toimenpiteistä, joilla parannetaan alueella asuvien ihmisten ja alueen turvallisuutta.” (Paikallinen turvallisuussuunnittelu -opas, 4)

Kuntien turvallisuustyön keskeinen työkalu on paikallinen turvallisuussuunnitelma. Turvallisuussuunnitelmaan kootaan keskeisimmät turvallisuuteen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet sekä mahdolliset ohjelmat ja hankkeet, joita viedään eteenpäin lähivuosien aikana. Usein painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä.

Turvallisuus käsitteenä on laajentunut. Aiemmin turvallisuus on ymmärretty suppeasti ja sillä tarkoitettiin lähinnä vaaran poissaolemista. Tänä päivänä turvallisuus on hyvinvointia. Suuri merkitys ihmisen hyvinvoinnille on hänen kokemallaan turvallisuuden tunteella. Turvallisuus koskettaa jokaista ihmistä tavalla tai toisella. Tunne turvallisuudesta on omakohtainen, subjektiivinen näkemys, jonka ihminen muodostaa henkilökohtaisten olosuhteidensa, kokemuksensa ja havaintojensa perusteella. Ihmisen arkiturvallisuuden voi ajatella muodostuvan niistä elementeistä, joiden perusteella hän peilaa omaa näkemystään turvallisuudesta. Turvallisuuden tunteeseen vaikuttavat mm. erilaiset kokemukset tai uhkakuvat rikosten, tapaturmien tai onnettomuuksien uhriksi joutumisesta, pelko sairastumisesta, työttömyydestä, taloudellisista ongelmista tai yksin jäämisestä.

3. Hartolan kunnan turvallisuussuunnittelu

Hartolan turvallisuussuunnittelun pohjana hyödynnettiin sisäministeriön kansallisia linjauksia. Linjaukset sisältävät erilaisia toimenpide-ehdotuksia, mutta paikallisessa turvallisuussuunnittelussa kunta määrittelee turvallisuuden parantamista koskevat tavoitteet ja painopisteet oman nykytilansa ja erityispiirteensä huomioon ottaen.

Turvallisuudesta huolehtiminen kuuluu kuntalaisten lisäksi kaikille kunnassa toimiville yhteisöille ja organisaatioille. Hartolassa turvallisuusasioissa kunnan kumppaneina toimivat mm. Päijät-Hämeen pelastuslaitos, Hämeen poliisilaitos, Tainionvirran seurakunta, yhdistykset ja kuntalaiset. Turvallisuussuunnittelua tehtäessä keskusteltiin mm. poliisin, liikenneturvallisuustyöryhmän ja muiden moniammatillisten työryhmien, nuorisovaltuuston, vanhus- ja vammaisneuvoston, omaishoitajien ja yhdistysten kanssa.

Turvallisuussuunnittelua johtivat kunnassa kunnanjohtaja Merja Olenius ja hyvinvointikoordinaattori Johanna Huttunen. Lisäksi kuntaan palkattiin harjoittelijaksi Anni Sepponen tekemään nykytilan arviointia ja laatimaan turvallisuussuunnitelma.

Kuntalaisten kuuleminen

Kuntalaisille ja vapaa-ajan asukkaille järjestettiin monipuolisesti mahdollisuuksia antaa palautetta kunnan turvallisuuden nykytilasta, ja vaikuttaa turvallisuussuunnitelmaan. Sähköisen kyselyn lisäksi järjestettiin tilaisuuksia ja jalkauduttiin moniin tapahtumiin. Näitä olivat mm. kaksi varhaiskasvatuksen vanhempainiltaa, 7. ja

8. luokkalaisten HUBU-vanhempainilta, digikinkerit, omaishoitajien tapaaminen ja nuorisovaltuuston sekä vanhus- ja vammaisneuvoston kokoukset.

Johtoryhmä jalkautui torille 28.6.2019 tapaamaan kuntalaisia. Paikalla käyneitä kuntalaisia pyydettiin kirjautumaan paperille arvio siitä, kuinka turvalliseksi hän kokee Hartolan (asteikolla 0-10), sekä mikä edistää ja mikä heikentää turvallisuutta Hartolassa. Vastauksia saatiin yhteensä 29, ja keskiarvoksi koetusta turvallisuudesta 7,97, vaihteluvälin ollessa 5-10. Turvallisuutta edistäviä asioita olivat erityisesti ihmissuhteet ja yhteisöllisyys sekä poliisin näkyminen, ja turvallisuutta heikentäviä asioita lähinnä liikenneturvallisuuteen ja huumeisiin liittyvät asiat sekä poliisin läsnäolon puute.

Maanantaina 30.9.2019 järjestettiin kaikille avoin kuntalaistilaisuus, jossa teemana oli turvallisuus ja siihen liittyen erityisesti huumeet, joka nousi aiemmin järjestettyjen tilaisuuksien ja kouluterveyskyselyn pohjalta suurimmaksi yksittäiseksi huolenaiheeksi. Tilaisuudessa oli paikalla n. 35 henkilöä: kuntalaisia, päättäjiä ja kunnan työntekijöitä. Ensimmäisen tunnin aikana keskusteltiin yleisesti turvallisuussuunnittelusta ja kolmesta keskeisestä teemasta: liikenneturvallisuudesta, ikääntyvien turvallisuudesta sekä lasten, nuorten ja perheiden turvallisuudesta. Näiden teemojen kohdalla tilaisuuden osallistujat pohtivat mikä niissä huolestuttaa, ja mitä tilanteen parantamiseksi voisi tehdä. Jälkimmäisellä tunnilla Anne-Marie Haavisto ja Susanna Leimio Sosiaalialan osaamiskeskus Versosta vetivät työskentelyä huumeisiin liittyen. He esittelivät ensin HuuMa (Päijät-Häme - huumeeton maakunta) -hanketta ja Islannin mallia, jonka jälkeen yhdessä pohdittiin, mitä Hartolassa halutaan ja millainen olisi unelmien Hartola. Muistiinpanot tilaisuudesta ovat liitteenä.

Kylätilaisuuksia järjestettiin seitsemässä eri kylässä: Rusissa, Kalholla, Kumussa, Murakassa, Vuorenkylässä, Ylemmäisillä ja Koitissa. Tilaisuudet toteutettiin yhteistyössä kyläyhdistysten kanssa. Rusissa mukana oli myös vanhus- ja vammaisneuvoston jäseniä. Osallistujia tilaisuuksissa oli 10-30, ja yhteensä kyläkiertoilla tavoitettiin noin 110 henkilöä.

Kylätilaisuuksissa keskusteltiin kylien ja koko Hartolan turvallisuudesta, jaettiin tietoa turvallisuussuunnitelman laadinnasta, sekä siitä miten jokainen henkilö ja kylä voi vaikuttaa omaan turvallisuuteensa. Useimmissa tilaisuuksissa kyläläiset saivat ensin itse pohtia pöytäryhmittäin mikä heitä huolettaa oman kylän, Hartolan ja omassa turvallisuudessa. Tämän jälkeen käytiin esiin nousseita yhdessä asioita läpi. Tilaisuudet dokumentoitiin paperille ja muistiinpanoin.

Turvallisuuskysely oli vastattavissa 25.9.-10.10.2019 otakantaa.fi -sivustolla. Kyselyyn tuli 234 vastausta. Kyselyn tuloksia käydään pääpiirteittäin läpi seuraavassa luvussa, ja ne ovat lisäksi luettavissa Hartolan kunnan kotisivuilla.

4. Hartolan turvallisuuden nykytilanne

Nykytilanteen analyysissa on keskitytty ajankohtaisiin tilastoihin välttäen päällekkäisyyttä muiden suunnitelmien kanssa. Nykytilan analyysissa tuodaan esiin vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tulokset, joka tuottaa

monipuolista ja paikallista tietoa nuorten hyvinvoinnista, poliisin tilastot vuodelta 2019 sekä oman turvallisuuskyselyn tulokset, jonka avulla saatiin tietoa kuntalaisten kokemuksista turvallisuudesta.

Muissa suunnitelmissa ja raporteissa on laajasti kuvattu Hartolan turvallisuuden ja hyvinvoinnin nykytilannetta. *Ehkäisevän työn toimintasuunnitelmassa 2018-2021* on kuvattu tilastotietoa mielenterveyteen, päihteisiin ja pelaamiseen liittyen Hartolassa. *Ikääntyvien hyvinvointisuunnitelmassa 2018-2020* on koottu ikääntyvien hyvinvoinnin ja terveyden tilastot sekä tiedot Hartolan väestörakenteesta. *Laajassa hyvinvointikertomuksessa 2017-2020* on kuvattu hyvinvoinnin muutoksia valtuustokaudelle 2013-2016 laajasti kaikki hyvinvoinnin osa-alueet ja eri ikäryhmät huomioon ottaen. Laaja hyvinvointikertomus toimiikin yhtenä tärkeimmistä Hartolan turvallisuuden nykytilanteen kuvaajana, koska turvallisuus on paljolti hyvinvointia.

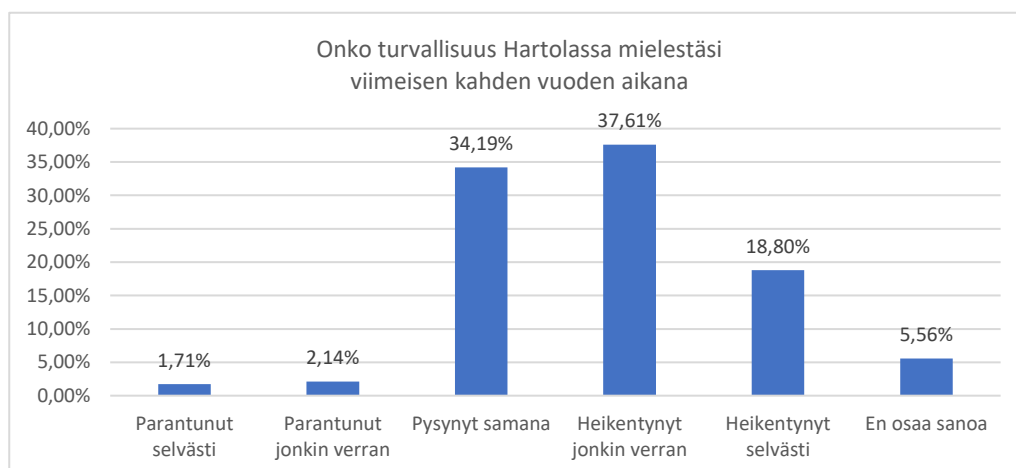
Valitettavasti tietoa ei kunnan koon takia saada kattavasti kaikista eri ikäryhmistä ja kaikista eri teemoista, ja tilastotietoa saadaan usein vähintään vuoden viiveellä. Nykytilanteen arviointi vain tilastotiedon perusteella onkin vajavaista, ja tämänkin takia kuntalaisten mielipidettä pidetään arvossa myös tässä osiossa.

Turvallisuuskyselyn tulokset

Turvallisuuskysely oli auki 25.9.-10.10.2019. Kyselyyn vastasi 234 henkilöä, eli n. 8,6 % kunnan väkiluvusta. Tulos ylitti aiempien kyselyjen vastausprosentin selvästi, ja voidaankin tulkita, että turvallisuus on kuntalaisten mielestä tärkeä asia ja se koskettaa monia henkilöitä. Kyselyssä oli 10 kysymystä turvallisuudesta sekä muutama taustakysymys ja mahdollisuus antaa sanallisia vastauksia. Kyselyn tulokset julkaistiin sosiaalisessa mediassa sekä kunnan nettisivuilla.

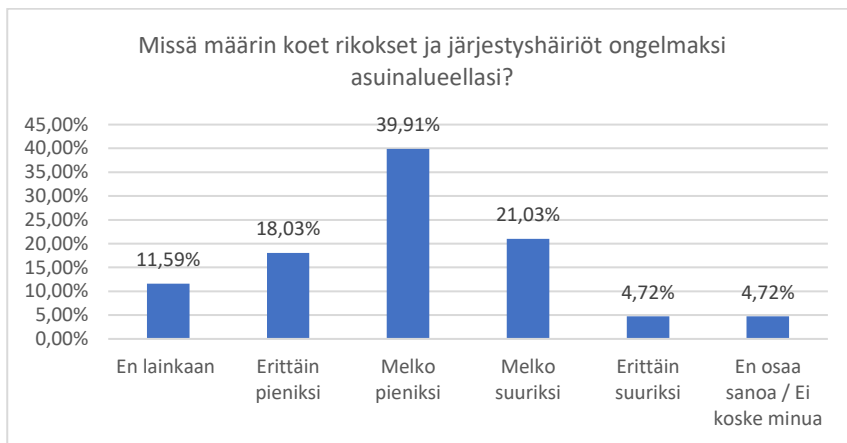
Vastaukset antavat paljon arvokasta tietoa kuntalaisten ja vapaa-ajan asukkaiden kokemuksista turvallisuuteen liittyen. Avoimiin kysymyksiin tuli myös runsaasti vastauksia, jotka täydensivät usein vastauksia konkreetilla, mistä on paljon hyötyä turvallisuussuunnittelussa. Aikaisemmin kuntalaisten turvallisuuden kokemuksia ei ole selvitetty näin laajasti.

Noin 90 % kyselyyn vastanneista koki oman turvallisuutensa hyvänä, ja vain neljä vastaajaa koki oman turvallisuutensa erittäin huonona. Yli puolet vastaajista koki kunnan turvallisuustilanteen kuitenkin heikentyneen viimeisen kahden vuoden aikana. Tämä tulos perustelee sitä, miksi turvallisuussuunnittelu on Hartolassa juuri

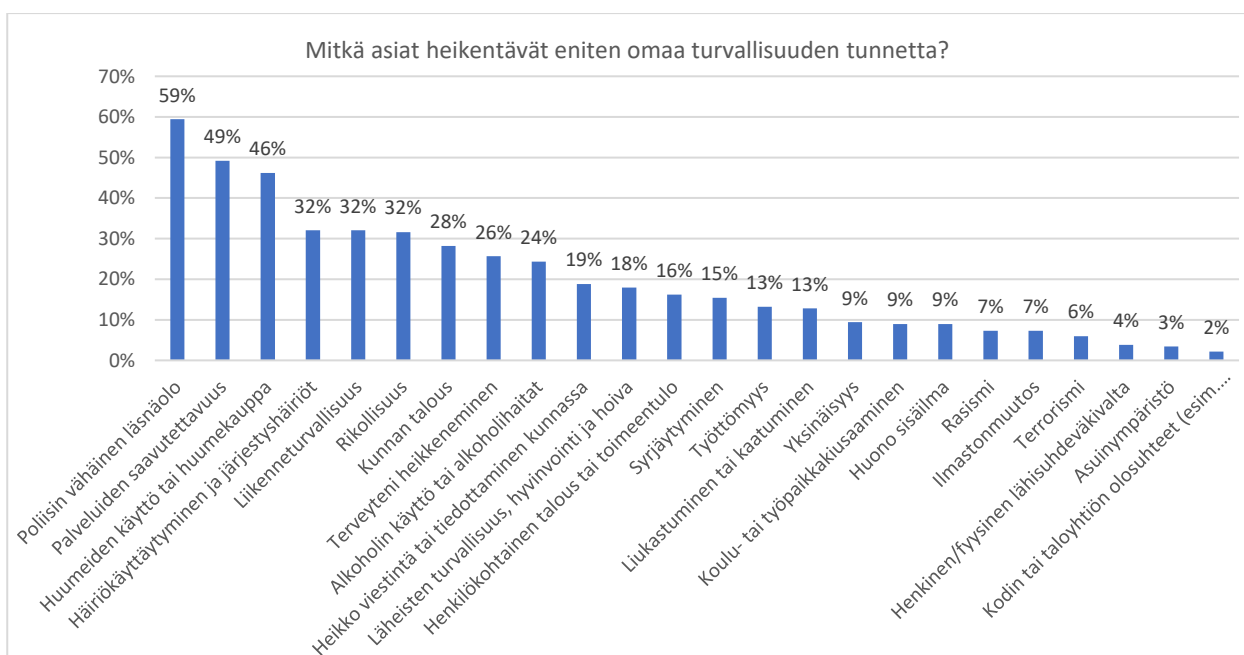
nyt ajankohtaista. Tämän kysymyksen toistaminen kahden vuoden päästä on tärkeää toiminnan vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Vastauksista kävi ilmi, että rikokset ja järjestyshäiriöt koettiin melko pieniksi ongelmiksi. Toisaalta joka viides vastaaja koki edellä mainitut melko suuriksi ongelmiksi. Joka kolmas vastaajista ei nähnyt asuinalueellaan turvattomia tai vaarallisia paikkoja, ja noin kolmasosa näki yhden tai useamman. Tähän kysymykseen tuli myös paljon avoimia vastauksia esimerkiksi turvattomista risteyksistä, alikulkutunneista ja teistä.

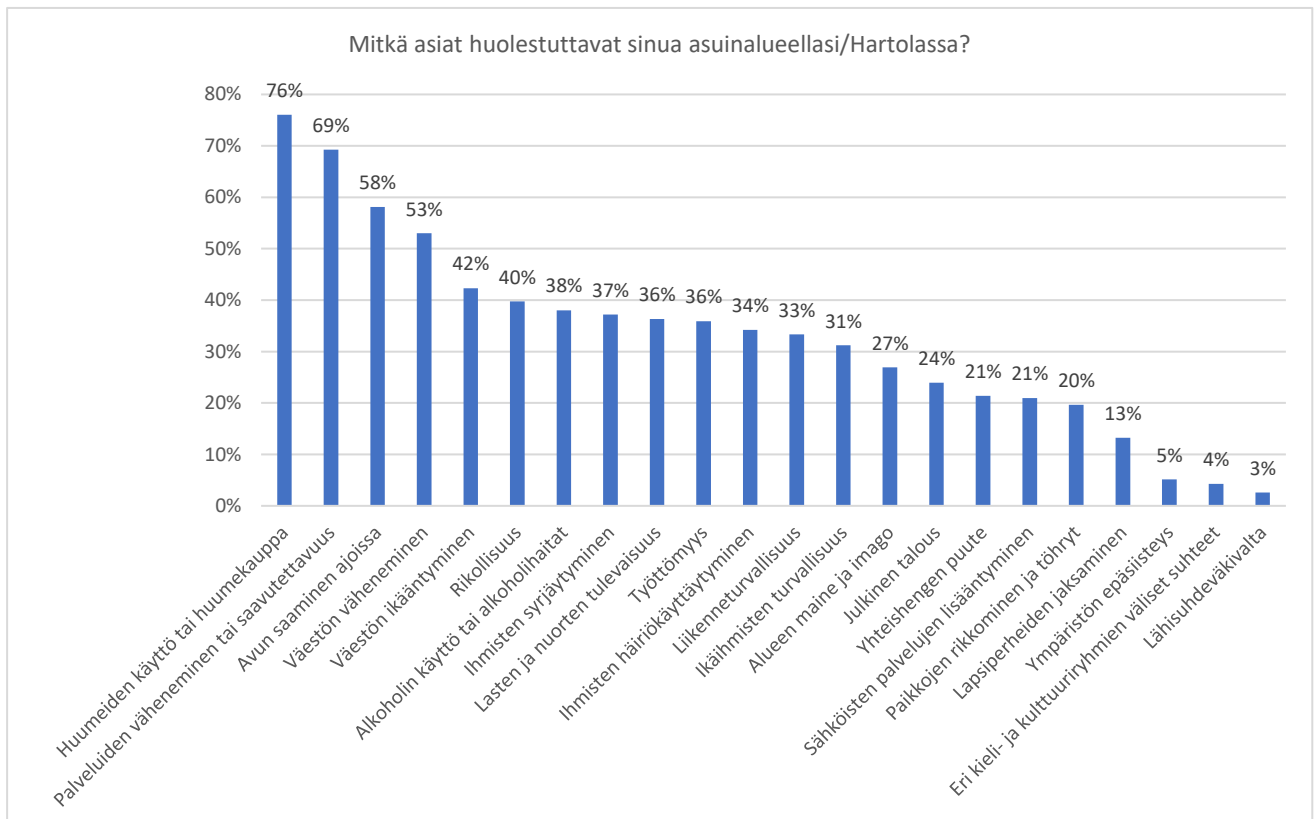

Omaa turvallisuudentunnetta eniten vahvistivat ihmissuhteet, yhteisöllisyys ja naapuriapu. Noin 40 % vastaajista koki myös peruspalveluiden saatavuuden, henkilökohtaisen talouden, asuinympäristön viihtyvyyden ja teknisten apuvälineiden vahvistaviksi tekijöiksi.

Vaikka suurin osa koki oman turvallisuutensa hyväksi, antoivat vastaajat paljon vastauksia kysyttäessä mikä heikentää eniten omaa turvallisuuden tunnetta. Monivalintakysymysten vastaukset ovat nähtävillä seuraavassa kaaviokuvassa. Lisäksi myös avoimissa vastauksissa poliisin vähäinen läsnäolo mainittiin monta kertaa, sekä huoli palveluiden vähenemisestä tai niiden saavutettavuuden vaikeutumisesta.

Saman tyyliset asiat toistuivat myös kysyttäessä mikä huolestuttaa omalla asuinalueella tai Hartolassa, mutta prosentimäärät olivat suurempia. Näin kysyttäessä huumeet olivat eniten huolestuttava asia. Huumeista onkin puhuttu Hartolassa viime vuosien aikana enemmän, johtuen esimerkiksi huumeisiin liittyvistä rikoksista.

Kyläkierrosten tiivistelmä

Kyläkierroksella puhututti eniten liikenneturvallisuus ja teiden kunto. Lisäksi saimme paljon hyvin yksityiskohtaista tietoa kylien tilanteesta. Seuraavaan taulukkoon on koottu eniten puhututtaneet asiat eri kylillä.

	HUOLENAIHEET	KYSYMYKSIÄ
RUSI	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnan talous ja palvelujen heikkeneminen - Poliisin vähäinen läsnäolo ja avun saamisen kestäminen - Liikenneturvallisuus, esimerkiksi merkki ratsastuksesta puuttuu - Lähellä sattunut rikos luo turvattomuutta - Kylän yhteisöllisyys kaipaisi aktivointia ja kaikkien mukaan ottamista 	<ul style="list-style-type: none"> - Paljonko maksaa taksi Lahteen? Mitä maksaa mennä terveyspalvelujen perässä? - Miten kunnan tiedotus tulisi Rusiin, kun nyt postit kulkevat Joutsan kautta
KALHO	<ul style="list-style-type: none"> - Tien kunto erityisesti kevättalvella - Onko Hartola houkutteleva paikka, kerran kunnan esittelytaulukin ovat puskassa - Voiko Kalholla elää eläkkeellä, jos ei ole ajolupaa tai autoa? Kutsutaksilla kulkeminen on vaikeaa, koska se ei kulje ovelta ovelle - Ambulanssi on poliisiakin tärkeämpi säilyttää ”lähipalveluna” - Kiireinen elämäntapa johtaa yksinäisyyteen, ja siihen ettei ehditä hoitaa naapuruussuhteita. Jotkut voivat helposti jäädä yksin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mikä on Hartolan kunnan asuntojen kunto? Tehdäänkö homekartoituksia? - Miten kimpakyydit, kutsutaksi ja muut liikkumisen muodot toimivat?

KUMU	<ul style="list-style-type: none"> - Tien kunto: keväisin routavauriot voivat olla suuret, aurauus on puutteellista ja tiessä on monttuja - Valaistuksesta voisi huolehtia paremmin - Yhteisöllisyyttä voisi kylällä olla enemmänkin, mutta melko hyvin toimii tällä hetkellä - Pitkät ja turhan useat sähkökatkokset 	<ul style="list-style-type: none"> - Ikääntyvien luona ei ole käyty, vaikka PPHYKY on sanonut käyvänsä kaikkien luona, missä vika?
YLEMMÄINEN	<ul style="list-style-type: none"> - Kunnan vetovoimaisuutta pitäisi miettiä tarkemmin ja tienvarsimainokset päivittää - Liikenneturvallisuus ja muiden tienkäyttäjien huomiointi - Kaaharit ja rattijuopot - Tien kunto: ”ala-arvoista tienhoitoa”, hiekoitus ja talvikunnossapito usein heikkoa 	<ul style="list-style-type: none"> - Miten kimppakyyti toimii? - Pitäisikö kyläluuta ottaa uudestaan käyttöön? - Miten saataisiin elvytettyä ”kyläilykulttuuri”?
VUORENKYLÄ	<ul style="list-style-type: none"> - Tien kunto - Varkaat: mökkityömaalla käyty varkaissa - Katuvalot ovat tehottomat tai eivät pala (Kivibaarin kohdalla palanut lamppu) - Taksin tulo yöaikaan 	<ul style="list-style-type: none"> - Mikä on ”kyläturvallisuusvastuun” tilanne? Onko tarpeellinen tai pitäisikö päivittää?
MURAKKA	<ul style="list-style-type: none"> - Koitintien liikenne ja turvallisuus hirvittää: keskiviiva puuttuu, liikennetiheys on hurja, talvella aurauus välillä huonoa ja Metsäkosken risteys on todella vaarallinen. - Pyörällä ei uskalla kulkea Koitintiellä - Yhteisöllisyyttä saisi kylässä olla enemmänkin ja aktiivinen kyläyhteisö puuttuu 	<ul style="list-style-type: none"> - Mitä kunta voi tehdä ränsistyneelle koululle?
KOITTI	<ul style="list-style-type: none"> - Tie: keväisin huonosti hoidettu, rekat ajavat lujaa ja nopeusrajoituksia ei noudateta - Metsäkosken risteys on turvaton - Kylällä isoja koiria irrallaan, joita taluttajat eivät hallitse 	<ul style="list-style-type: none"> - Olisiko kylällä mahdollisuus järjestää ensiapukoulutus, jotta taidot saataisiin päivitettyä?

Yleisesti voisi sanoa, että monella kylällä oli upeaa yhteisöllisyyttä, joka varmasti tukee kyläläisten hyvinvointia. Kylät voisivat myös oppia paljon toisiltaan, koska hyviä käytänteitä ei välttämättä tunneta muualla. Esimerkiksi Vuorenkylässä oli monia hienoja asioita, kuten aktiivinen kyläyhteisö, joka järjestää monenlaisia tapahtumia, runsassisältöinen kylälehti ja naapuriapua. Esimerkiksi Tapani-myrskyn aikaan kaikista pidettiin huolta esimerkiksi lainaamalla ruoantekovälineitä. Jokunen vuosi sitten vuorenkyläläiset ovat myös kartoittaneet kylän alkusammutusvälineet, ja lista on julkaistu kylälehdessä, jotta kaikilla kyläläisillä on tieto, jos apua tarvitsee. Ei ollenkaan hullumpi idea myös muille kylille.

Kylissä on myös paljon eroja. Jossain varkaat huolettivat todella paljon, jossain eivät ollenkaan. Osa kylistä on lähellä kirkonkylää, joten palvelut ovat helpommin saavutettavissa, mutta kauempana luotetaan enemmän naapuriapuun.

Vuoden 2019 Kouluterveyskyselyn tulokset

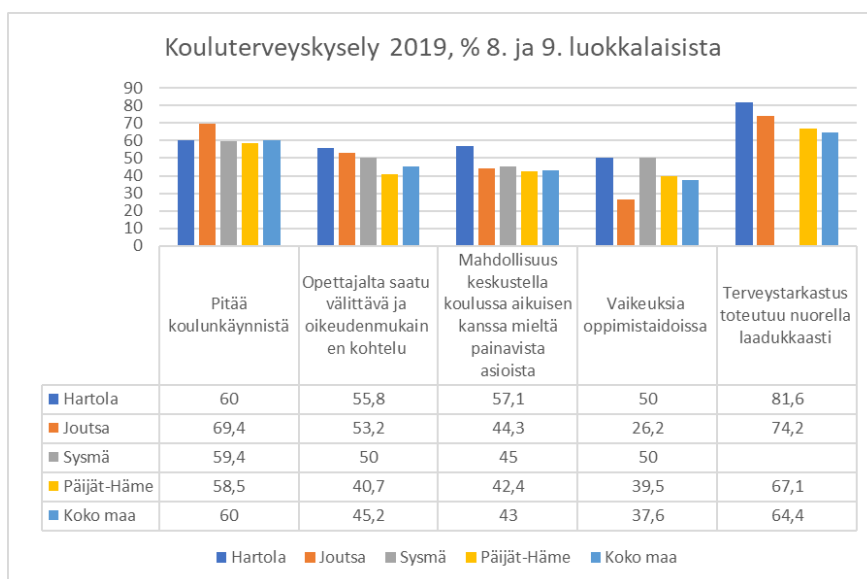
Vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä tärkeimmiksi ilon- ja huolenaiheiksi peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailta nousivat alla olevassa taulukossa olevat asiat. Mukaan on valittu merkittävät kahden viimeisimmän kyselyvuoden (2017 ja 2019) välillä tapahtuneet muutokset ja niin että jokaisesta teemasta on enintään yksi

vastaus (eli ei esimerkiksi kaikkia harrastuksiin liittyviä asioita). Kattavasti Hartolan tuloksia voi selata THL:n sivuilla.

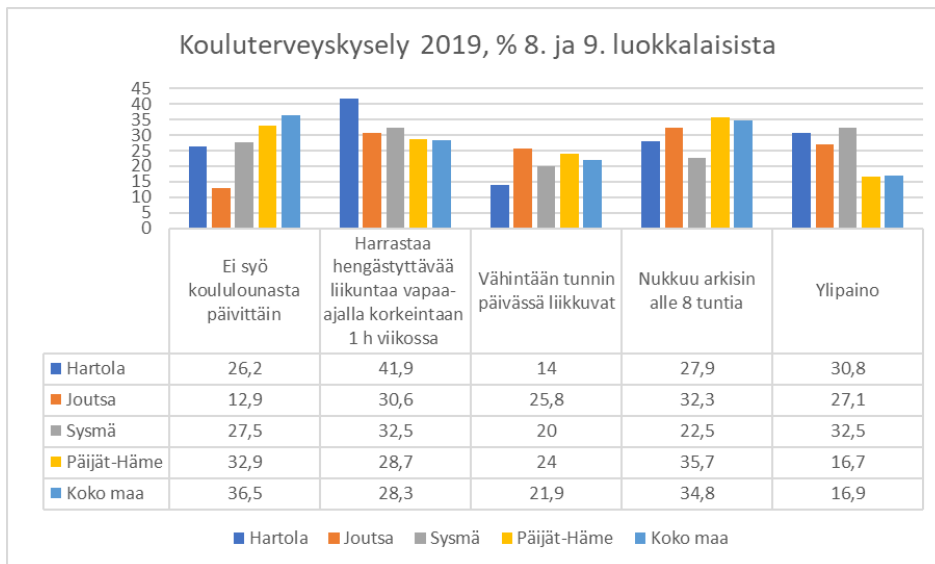
Ilonaiheet	Huolenaiheet
<ul style="list-style-type: none"> - Yhä useampi harjaa hampaat kaksi kertaa päivässä - Hartolalaiset nuoret syövät aamupalan ja koululounaan useammin kuin muualla maassa - Hartolalaiset nuoret nukkuvat arkisin yli 8 tuntia useammin kuin muualla maassa - Lähes kaikki harrastavat jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa - Asenteet alkoholin käyttöä ja nuuskaamista kohtaan ovat tiukentuneet tai se hyväksytään harvemmin kuin muualla maassa - Yhä useampi pitää koulunkäynnistä - Muuhun maahan verrattuna useampi kokee, että koulussa on mahdollisuus keskustella aikuisen kanssa mieltä painavista asioista - Nuoret ovat muuta maata tyytyväisempiä terveystarkastuksiin 	<ul style="list-style-type: none"> - 19 % nuorista kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan ohjelmaa (2017 46%) - 16% tuntee itsensä yksinäiseksi (2017 13%) - 25% kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (2017 16%) - 24% kokee kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta (2017 13%) - 39% on ollut sukupuoliyhdyntässä vähintään kerran (2017 13%) - 32% on ylipainoisia (2017 22%) - Tupakkakokeilujen ja päivittäin tupakoivien määrä on kasvanut - Huumeita on kokeillut 18,6 % nuorista, mikä on selvästi enemmän kuin muualla maassa - Vaikeudet koulunkäynnissä ovat yleistyneet - Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa useammalle muuhun maahan verrattuna

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat sen, että Hartola poikkeaa muusta maasta ja muusta Päijät-Hämeestä positiivisesti erityisesti ravitsemukseen, nukkumiseen, alkoholiin ja nuuskaan sekä koulunkäyntiin liittyvissä asioissa, ja negatiivisesti erityisesti huumeisiin, tupakointiin, liikuntaan, ja terveyteen liittyvissä teemoissa.

Erityisen positiivista oli se, että edelliseen kouluterveyskyselyyn verrattuna koulunkäynnistä pitävien nuorien osuus oli kasvanut runsaasti (39,5 % vuonna 2017 ja 60,0 % vuonna 2019), ja muuhun maahan, Päijät-Hämeeseen ja naapurikuntiin verrattuna nuoret kokivat, että koulu yhteisön aikuiset välittävät ja kuuntelevat nuoria. Vaikeudet oppimistaidoissa olivat kuitenkin lisääntyneet edelliseen kyselyyn verrattuna runsaasti (26,3 % vuonna 2017 ja 50,0 % vuonna 2019), ja vaikeudet oppimistaidoissa ovat yleisempiä kuin koko maassa tai Päijät-Hämeessä keskimäärin.

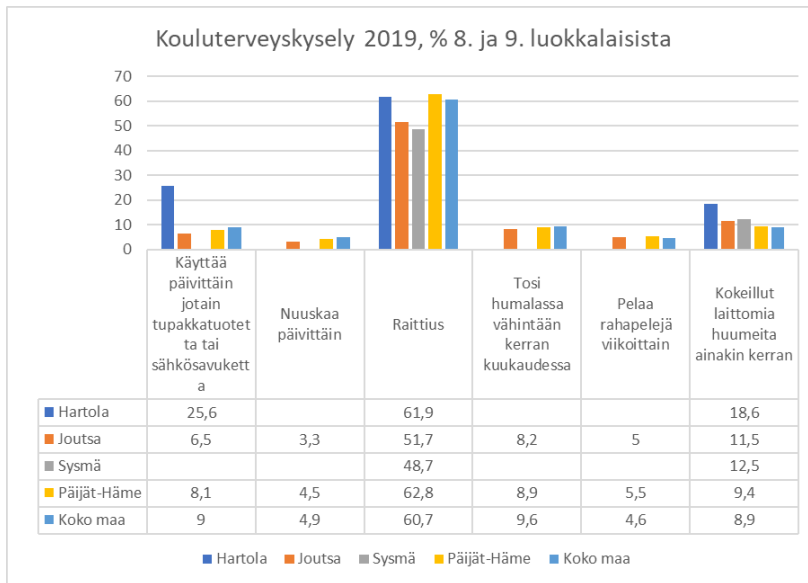

Kouluterveyskyselyn vastausten mukaan hartolalaisten nuorten ruokailutottumukset olivat keskimääräistä paremmat, ja arkisin nukutaan useammin 8 tunnin yöunia. Edellisestä kyselystä liikunnan harrastamisen määrä oli kuitenkin laskenut selvästi, ja oli selkeästi huonompi kuin muun maan, Päijät-Hämeen tai naapurikuntien keskiarvo. Myös ylipainoisten nuorten määrä oli noussut kahdessa vuodessa 30,8 prosenttiin, kun koko maan keskiarvo oli 16,9 %. Joka kolmas nuori koki harrastukset liian kalliiksi, ja vain 19 % oli sitä mieltä, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille. Kaksi vuotta sitten sitä mieltä oli vielä 45,9 %. Kuitenkin lähes kaikki, 95,2 % nuorista, vastasivat harrastavansa jotakin vähintään kerran viikossa.

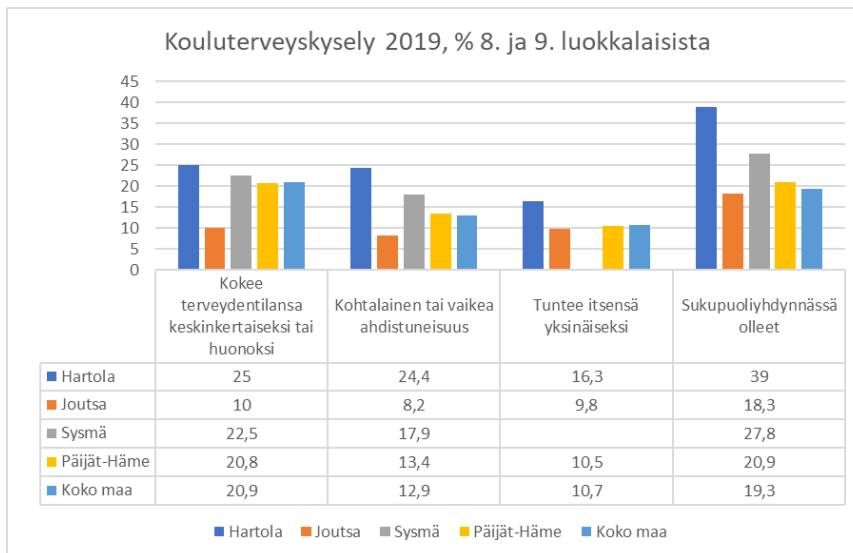

Huolestuttavinta kouluterveyskyselyn vastauksissa on se, että Hartolan nuorista 18,6 % oli kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, ja yhtä suuri prosentti oli kokeillut kannabista ainakin kerran. Suuri osa heistä, jotka olivat kokeilleet kannabista kerran, olivat kokeilleet sitä toistekin. 60 % mielestä Hartolassa oli helppo hankkia huumeita, kun kaksi vuotta sitten tätä mieltä oli 42 %. Joka neljäs hartolalainen nuori käytti jotain tupakkatuotetta tai sähkötupakkaa päivittäin, kun muussa maassa päivittäin tupakoivia oli vain n. 8 %. Näyttää siis siltä, että päihteisiin liittyvät ongelmat liittyvät enemmän huumeisiin ja tupakkaan, kuin alkoholiin ja nuuskaan.

Asenteen päihteitä kohtaan olivat myös sallivia. Kannabiksen polttamisen oman ikäisensä kohdalla hyväksyi 16,3 % nuorista ja tupakoinnin 34,9 %, mikä oli huomattavasti enemmän kuin muualla Suomessa tai Päijät-Hämeessä. Sen sijaan nuuskan ja alkoholin käytön hyväksyminen ikäisillään oli hieman alle koko maan keskiarvon. Lisäksi Hartolassa raittiiden nuorten osuus oli sama kuin koko maan keskiarvo, mikä oli enemmän kuin naapurikunnissa Joutsassa ja Sysmässä. Kouluterveyskyselystä kävi myös ilmi, että noin 12 % nuorista vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö oli aiheuttanut haittaa. Maan ja Päijät-Hämeen keskiarvo oli noin 5-6 % ja naapurikunnassa Joutsassakin vain 6,6 %.

Joka neljäs hartolalainen nuori koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Kaksi vuotta sitten näin koki 15,8 %, joten määrä on huomattavasti kasvanut. Joka neljäs koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, joka oli selvästi enemmän kuin koko maan, Päijät-Hämeen tai naapurikuntien keskiarvot. Vähintään kaksi viikkoa kestänyttä masennusoireilua koki myös joka viides nuori. Ylipäänsä lähes 40 % nuorista oli ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana. Nuorten yksinäisyys oli myös yleisempää kuin kaksi vuotta sitten. Sukupuoliyhdyntässä olleiden määrä oli kolminkertaistunut kahden vuoden takaiseen. Hartolan 8. ja 9. luokan oppilaista 39 % oli ollut sukupuoliyhdyntässä, kun koko maan keskiarvo oli 19,3 %.

Kouluterveyskysely toistetaan kahden vuoden välein, ja kunnan pienuuden takia vaihtelut ikäluokkien välillä voivat olla suuret. Koulussa lokakuussa 2019 järjestetyt HUBU-päihdetunnit kuitenkin tukivat kouluterveyskyselyn tuloksia, koska vuotta nuoremmat ikäluokat vastasivat melko samanlailla kuin ns. ”entiset ysit ja kassit”. HUBU:n kyselyssä selvisi, että 16% nuorista käytti päivittäin nikotiinituotteita, 15% nuorista oli tarjottu huumeita ja 12% hyväksyi kannabiksen satunnaisen käytön. Mikä HUBUn kyselyn tuloksissa yllätti, oli se

että 13% nuorista joi itsensä humalaan kerran viikossa tai useammin, mikä ei näkynyt kouluterveyskyselyssä. On siis mahdollista, että kahden vuoden päästä kouluterveyskyselyssä näkyy piikki alkoholin kohdalla.

Poliisin tilastot

Poliisi julkaisee Poliisin tulostietojärjestelmä PolStatista kerättyjä tilastoja puolivuositain, ja tämän lisäksi tilastotietoja voi tiedustella poliisilta. Hartolan tuoreimmat tilastot olivat turvallisuussuunnitelmaa tehdessä tammi-elokuulta 2019. Kun verrataan 2019 vuoden tilastoja vuosiin 2017-2018, nähdään että kaikkien rikosten määrä oli Hartolassa vähentynyt. Tammi-elokuussa 2018 tehtiin 351 rikosta, kun vuonna 2019 saman aikajakson kuluessa tehtiin 260 rikosta, mikä on 25 prosenttia vähemmän.

Omaisuusrikosten ja varkauksien määrä näyttäisi olevan pienessä kasvussa. Sen sijaan väkivaltarikosten, huumausainerikosten ja liikennerikosten määrä näyttäisi olevan laskussa. Seksuaalirikoksia Hartolassa on kolmen vuoden aikana ollut yksittäisiä. Huumausainerikoksia kolmen vuoden aikana on ollut 31, joista yksi on ollut törkeä. Huumausainerikoksissa ja omaisuusrikoksissa Hartolassa tilanne on muuta maata parempi. Sen sijaan täällä korostuvat liikennerikkomukset, minkä osaltaan selittää 4-tie.

Keskusteluissa poliisin kanssa on käynyt ilmi, ettei Hartola poliisien tilastoissa poikkea ympärystykuntiin verrattuna. Lähinnä ilmoitusaktiivisuus on Hartolassa pienempi kuin muualla. Hälytystehtävien määräkkin on Hartolassa ollut laskussa, mutta on vaikea sanoa, johtuuko se siitä, ettei Hartolassa tapahdu rikoksia, vai siitä etteivät ihmiset ilmoita asioista poliisille.

5. Toimenpiteet

Turvallisuussuunnitelman painopisteet on luotu toimintaympäristön arvioinnin jälkeen ja laajasti eri tahojen yhteistyössä. Turvallisuussuunnitelmaan valikoitui kolme päätavoitetta/teemaa, jotka ovat:

1. Ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään kuntalaisten hyvinvointia
2. Hartolan tiet, tilat ja paikat ovat turvallisia ja esteettömiä ja niiden turvallisuutta kehitetään jatkuvasti
3. Kuntalaisten yhteisöllisyys kasvaa ja toimii voimavarana

Näiden alla on yksityiskohtaisempia tavoitteita ja toimenpiteet niiden tavoitteiden saavuttamiseksi, jotka on taulukoitu seuraavissa luvuissa.

Turvallisuussuunnittelua täydentävät muut kunnan suunnitelmat, kuten hyvinvointikertomus, ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma ja ehkäisevän työn toimintasuunnitelma.

Teemat poikkeavat toisistaan monin tavoin, mutta niissä on myös jotain yhteistä; kaikissa teemoissa näkyy positiivisuuden ja me-hengen kaipuu. Syrjäytymisen ehkäisyssä kyse on esimerkiksi siitä, ettei ihmisiä leimata. Liikennekulttuuri muuttuu taas parhaiten asenteita muuttamalla, josta myös jokaisella yksilöllä on vastuu.

Teemoissa toistuu kuntalaisten omatoimisen riskienhallinnan ja varautumisen kehittäminen. Yksilöllä on myös oma vastuu oma turvallisuudestaan, mutta yhteisön on tuettava yksilöä tässä pyrkimyksessä. Ihmisten tulee

kantaa vastuuta itsestään ja tekemisestään arjessa. Turvallisuuden ylläpito ja edistäminen perustuvat siis myös kansalaisaktiivisuuteen ja yhteisvastuuseen. Tavoitteena on, että asukkaat oppisivat tuntemaan toisiaan niin, että he huolehtisivat toisistaan, toimisivat havaitessaan jotakin epäilyttävää ja ilmoittaisivat poikkeavasta käyttäytymisestä tarvittaessa poliisille.

Teema 1. Syrjäytymisen ehkäisy ja hyvinvoinnin lisääminen

Kuntalaisten elämänlaatu ja terveys vaikuttavat hyvinvointiin ja arjen turvallisuuteen. Kunnan peruspalvelut tukevat ennaltaehkäisevällä ja korjaavalla työllä kuntalaisten hyvinvointia ja turvallisuutta. Moniin turvallisuutta heikentäviin asioihin voidaan tarttua syrjäytymisen ennaltaehkäisyllä.

THL:n mukaan syrjäytymiseen liittyvät mm. koulutuksen ulkopuolelle jääminen, pitkäaikainen työttömyys ja toimeentulo-ongelmat. Lisäksi myös elämänhallintaan liittyvät ja terveydelliset ongelmat, sosiaalisten suhteiden vähyys ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta ovat keskeisiä osa-alueita. Esimerkiksi nuoret kokevat syrjäytymisen usein ystävyyspuutteen. Kunnassa tehdään jo valmiiksi paljon syrjäytymistä ehkäisevää työtä mm. työttömyyden vähentämiseksi ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden auttamiseksi. Tämän takia turvallisuussuunnitelmassa keskitytään teemoihin, jotka nousivat erityisesti esille nykytilan arvioinnissa ja työryhmien kokouksissa. Näitä ovat ystävyys-suhteet, harrastustoiminta, mielenterveys, päihteet ja rikollisuus. Syrjäytymisen ehkäisyyn vaikutetaan parhaiten keskittymällä osallisuuden vahvistamiseen ja riskiteki-
joiden vähentämiseen.

Syrjäytyminen tulee ymmärtää lapsuudesta aikuisuuteen ja vanhuuteen etenevänä prosessina, jonka takia toimenpiteitä tarvitaan kaikilla toimialoilla ja kaikkien ikäryhmien parissa. Syrjäytyminen koskettaa kaikkia ikäluokkia, mutta erityistä huomiota kaivataan lasten ja nuorten parissa, jotta kaikilla lapsilla ja nuorilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet turvalliseen ja terveelliseen kasvuun ja kehitykseen.

Toimenpiteiden yhteydessä on nimetty erilaisia mittareita, joiden avulla työn vaikuttavuutta voidaan seurata. Kaikkea ei kuitenkaan voida mitata, jonka takia on luotettava myös kohtaamisisissa saatuihin palautteisiin, yleiseen ymmärrykseen ja tasaisin väliajoin toistettavan turvallisuuskyselyn tuloksiin.

Taulukossa mainittujen arviointimittareiden lisäksi syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn liittyy muitakin mittareita, joiden avulla voidaan saada selville toiminnan vaikuttavuutta ja joita tulee seurata osana turvallisuustyötä.

Näitä ovat esimerkiksi:

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä
- Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta
- Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- Työttömät, % työvoimasta

Turvallisuustavoite	Toimenpide	Vastuutaho / toimijat	Mittarit / Arviointi / Seuranta
<p>Yhä harvempi kuntalainen kokee yksinäisyyttä</p> <p>1) Nuorten yksinäisyys laskee vähintään valtakunnalliselle tasolle</p> <p>2) Jokaisella lapsella ja nuorella on vähintään yksi ystävä</p> <p>3) Ikäihmisten yhteisöllisyys kasvaa</p>	<p>Kehitetään tukioppilastoimintaa</p> <p>Vahvistetaan kaveritaitoja varhaiskasvatuksessa ja koulussa</p> <p>Ystäväpalvelusta tiedotetaan</p> <p>Vapaaehtoistoimintaa kehitetään</p> <p>Asiointiavustaja</p> <p>Juttutupa</p> <p>Kimppakävely</p> <p>Kutsutaksi</p> <p>Lukupiiri ja lehtisalin mahdollisuudet</p> <p>Satutunnit</p> <p>Digiopastus</p> <p>Yli 65-vuotiaiden maksuton ruokailu (linjaston ylijäämäruoka)</p>	<p>Koulu/koulukuraattori ja etsivä nuorisotyöntekijä</p> <p>Varhaiskasvatus, koulu, järjestöt</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto, Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (seurakunta ja järjestöt)</p> <p>Kirjasto</p> <p>Kirjasto</p> <p>Nuorten työpaja ja kirjasto</p> <p>Koulu, ruokahuolto</p>	<p>Kouluterveyskysely:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ei yhtään läheistä ystävää, % - Tuntee itsensä yksinäiseksi, % <p>Havainnointi koulussa yhteistyössä opettajien/oppilashuollon kanssa</p> <p>Turvallisuuskyselyssä 2021 selvitetään kuntalaisten kokemuksia yksinäisyydestä ja yhteisöllisyydestä</p>
<p>Kuntalaisilla on vapaa-ajalla enemmän mielekästä tekemistä</p> <p>1) Jokaisella lapsella ja nuorella on vähintään yksi mielekäs harrastus</p> <p>2) Harrastamisen ja liikunnan määrä lisääntyvät</p>	<p>Harrastuksista ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksista tiedottaminen ja viestintä</p> <ul style="list-style-type: none"> - tiedon tavoitettavuus kaikille ikäryhmille (esim. nuorille oma harrastusesite) - nykyistä monipuolisemmat tiedotuskanavat - koululle infotilaisuus <p>Kehitetään ja kokeillaan uusia tapoja harrastustakuun toteuttamiseksi, esim.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pyritään lisäämään maksuttomia harrastuksia heti koulupäivän jälkeen (Islannin malli) - erilaisten avustusten hyödyntäminen kokeiluissa <p>Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan erilaisia taitoja ja annetaan lapselle mahdollisuus laajentaa osaamistaan ja tutustua uusiin asioihin</p> <p>Harrastuspassisovellus</p>	<p>Kaikki toimijat mm. kirjasto, kulttuuri, nuorisotyö, koulu, seurat</p> <p>Kaikki toimijat mm. kirjasto, kulttuuri, nuorisotyö, koulu, seurat</p> <p>Varhaiskasvatus</p> <p>Nuorisotoimi yhteistyössä eri toimijoiden kanssa</p>	<p>Kouluterveyskysely:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille, % - Harrastaa liikuntaa ohjatusti vapaa-ajalla vähintään viikoittain, % - Harrastaa liikuntaa omatoimisesti vapaa-ajalla vähintään viikoittain, % - Tietää asuinalueen harrastusmahdollisuuksista, % - Kokee kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi, % <p>Järjestöjen osallistujamäärät</p> <p>KunkkuAreenan käyttäjämäärät</p> <p>Suora palaute</p>

	<p>Kirjaston kokoelmat ja kirjavinkkaus</p> <p>Kirjaston liikuntavälinelainausta ja Fatbikevuokraus</p>	<p>Kirjasto</p> <p>Kirjasto/liikuntatoimi</p>	
<p>Vahvistetaan kuntalaisten mielenterveyttä ja itsetuntoa</p> <p>1) Nuorten ahdistuneisuus ja masennusoireilu laskee vähintään valtakunnalliselle tasolle</p> <p>2) Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien määrä vähenee vuosittain</p>	<p>Kasvatuksessa tarjotaan lapselle mahdollisuuksia luoda turvallisia ja pysyviä kiintymyssuhteita aikuisiin turvallisessa ympäristössä ja annetaan mahdollisuus harjoitella vertaisvuorovaikutusta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Papilio-ohjelma varhaiskasvatuksessa - Selvitetään Mielelön mahdollisuus -draamakokonaisuuden toteuttamista 1. ja 2. luokkalaisille sekä varhaiskasvatukseen <p>Selvitetään mielenterveyden ensiapukurssin järjestämistä</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nuoren mielen ensiapukoululle - Mielen ensiapukoulutus nuorten työpajan ohjaajille <p>Selvitetään Camera Obscura -toimintamallin järjestämistä</p> <ul style="list-style-type: none"> - arvo-, terveyskasvatus-, sekä tunne- ja selviytymistaidot = itsetuntemuksen ja omanarvontunnon vahvistaminen <p>Käytetään Nuotta-valmennusta työtapana</p> <p>Onks tää normaalia -chat</p>	<p>Varhaiskasvatus</p> <p>Koulu</p> <p>Koulu/ nuorten työpaja</p> <p>Nuorisotoimi, koulu/ yhteistyö naapurikunnan kanssa</p> <p>Nuorisotoimi ja koulu</p> <p>Nuorisotoimi ja koulukuraattori yhteistyössä Päijät-Hämeen kuntien kanssa</p>	<p>Kouluterveyskysely:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % - Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, % - Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana, % <p>Osallisuuden lisääntyminen (Kouluterveyskysely)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, % - Muut osallisuuden mittarit kouluterveyskyselyssä - Depressiolääkkeistä korvausta saaneet 18 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavankäistä - Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavankäisestä väestöstä - Perusterveydenhuollon mielenterveyden lääkärikäynnit / 1 000 asukasta
<p>Ennaltaehkäistään päihdekäyttöä ja päihdehaittoja</p> <p>1) Nuorten huume- kokeilujen, tupakkakokeilujen ja päivittäin tupakoivien määrä laskee vähintään valtakunnalliselle tasolle</p> <p>2) Nuorten asenteet huumeita ja tupakkaa kohtaan muuttuvat vähintään valtakunnallisen tason mukaiseksi</p>	<p>Kannabisinterventiokoulutus ja kasvi-interventio opettajille ja nuorisotoimen henkilöstölle</p> <p>Ehyt ry:n kanssa yhteistyössä tulossa Hubu päihdekasvatustunnit 7. ja 8. lk, henkilöstökoulutus ja vanhempaintilaisuus 16.10.2019</p> <p>Juteltaisko -koulutus 5. ja 6. lk kanssa työskenteleville</p> <p>Jututtamo -koulutus vanhemmuuden tukemiseen, esim. vertaisryhmän vetämiseen</p>	<p>Koulu, nuorisotoimi</p> <p>Koulu</p> <p>Koulu</p> <p>Etsivä nuorisotyöntekijä, koulukuraattori</p>	<p>Kouluterveyskysely</p> <p>Indikaattorit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran, % - Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % - Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % - Kokeillut kannabista ainakin kerran, % - Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita, % - Hyväksyy ikäisillään tupakoinnin, %

<p>3) Hartola on kärjessä Päijät-Hämeessä raittiiden nuorten osuudessa</p> <p>4) Päihteidenkäyttö tunnistetaan ja otetaan puheeksi kaikessa asiakastyössä</p> <p>5) Avunsaanti päihdeongelmiin on aiempaa helpompaa</p>	<p>Yhteistyö Vahvistamon kanssa, esim. materiaalihautomo tai koulutusta</p> <p>Järjestetään huumeisiin liittyen työpaja nuorille, jonka pohjalta yhteistyössä nuorten kanssa järjestetään vanhempainilta. Yhteistyössä HuuMa-hankkeen kanssa.</p> <p>Varhaisen tunnistamisen & puheeksioton koulutus</p> <p>Varhaiskasvatuksessa toteutetaan ja kehitetään turvallisuuskasvatusta</p> <p>Järjestetään päihteettömiä tapahtumia nuorille myös markkinaperjantaina ja koulujen päättyessä</p> <p>Jatketaan yhteistyötä Itä-Häme Opiston kanssa ja toisen asteen opiskelijoiden tavoittamista</p> <p>YAD koko vuoden kestävä kokonaisuus</p> <p>Nuuska-agenttikoulutus marraskuussa</p> <p>Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen</p> <p>Selvitetään PAKKA-toimintamallin toteuttamista, sisältäen mm.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ostokokeet - Tarjoilun estäminen päihtyneille - Valvonnan seuranta - Asennevaikuttaminen <p>Tiedottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vastuullinen alkoholinkäyttö - irti huumeista - tilastot - kyselyt - kohtaamiset <p>Kampanjat</p> <p>Olemassa olevien päihdeohjelmien päivittäminen tarvittaessa</p>	<p>Koulu, nuorisotoimi</p> <p>Koulu, nuorisotoimi</p> <p>Asiakastyötä tekeväälle henkilöstölle varhaiskasvatuksesta vanhustyöhön</p> <p>Varhaiskasvatus</p> <p>Nuorisotoimi</p> <p>Nuorisotoimi, etsivä nuorisotyö</p> <p>Nuorisotoimi, koulu</p> <p>Nuorisotoimi, koulu, kirjasto</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön toimielin</p> <p>Kaikki toimijat, erityisesti Ehkäisevän päihdetyön toimielin/ nuorten työpajan työtoiminnan ohjaaja</p> <p>Kaikki toimijat, erityisesti Ehkäisevän päihdetyön toimielin/ nuorten työpajan työtoiminnan ohjaaja</p> <p>Kunta, koulun oppilashuolto, nuorten</p>	<p>Osallistujamäärät tapahtumissa</p> <p>Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa info ind. 714</p> <p>Toteutuneet tapahtumat, koulutukset ja kampanjat</p>
---	--	--	---

	<p>Selvitetään hoitoonohjaus kaikkiin pähteisiin liittyen PPHYKYn kanssa ja varmistetaan että tieto on laajasti saatavilla</p> <p>Selvitetään suonensisäisesti huumeita käyttävien terveysneuvonnan järjestämistä Hartolassa, sisältäen mm. neulojen vaihdon ja rokotukset</p> <p>Viestitään ja tiedotetaan yhä enemmän siitä, mistä on apua saatavilla ja mitä on oma-apu</p>	<p>työpaja (paikalliset yritykset)</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p> <p>Kaikki toimijat, ehkäisevän päihdetyön toimielin</p>	
<p>Rikollisuutta ehkäistään ja rikollisuuteen puututaan entistä hanakammin</p> <p>1) Poliisi saa enemmän ja ajankohittaista tietoa Hartolan turvallisuudesta</p> <p>2) Lisätään tietoutta kuntalaisten mahdollisuuksista vaikuttaa omaan turvallisuuteensa</p>	<p>Kehitetään Ankkuri-yhteistyötä</p> <p>Lisätään kuntalaisten tietoutta vihjeiden jättämisestä, rikosilmoitusten tekemisestä ja hätäkeskukseen soittamisesta</p> <p>Kuntalaisille ja kylille jaetaan tietoa omakohtaisesta varautumisesta</p> <p>Viestitään siitä, että turvallisuus on jokaisen yhteinen asia, minkä takia jokaisen tulee myös kertoa rikollisesta toiminnasta viranomaisille</p>	<p>Nuorisotyö, koulu</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p>	<p>Poliisille ilmoitettujen rikosten määrä</p> <p>Poliisin kokemus vihjeiden määrästä</p> <p>Viestinnän ja tiedotuksen määrä</p>

Teema 2. Tiet ja tilat

Turvallisuussuunnittelun aikana kävi ilmi erilaisia turvallisuuspuutteita kunnan tiloissa ja liikenneturvallisuudessa. Huolta aiheuttavat esimerkiksi puutteelliset pelastussuunnitelmat, sisäilmaongelmat, turvattomat riskit ja alikulut sekä vastuuton liikennekulutturi. Näiden takia nämä kaksi teemaa nostettiin asukkaiden omatoimisen varautumisen lisäksi pääteemoiksi teihin, tiloihin ja paikkojen turvallisuuteen liittyen.

Turvallisuuskyselyn ja kyläierrosten avulla saatiin paljon hyvin yksityiskohtaista tietoa liikenteen vaaranpaikoista. Tämä on arvokasta tietoa kunnalle, jonka korviin ei välttämättä muuten nämä kehitysehdotukset kantautuisi.

Liikkumisen turvallisuuden edistämistä varten Hartolassa toimii liikenneturvallisuusryhmä, jonka tehtävänä on edistää ja koordinoida kunnassa tehtävää liikenneturvallisuustyötä. Liikenneturvallisuuden kehitystä seurataan asukkailta saadun palautteen, kunnan ja ELY-keskuksen henkilökunnan havaintojen sekä poliisin raporttoimien liikenneonnettomuustietojen avulla. Liikenneturvallisuutta parannetaan mm. sopeuttamalla ajonopeudet liikenneympäristöön. Tärkein lenkki liikenneturvallisuuden kannalta on kuitenkin oikea asenne liikenteessä.

Turvallisuustavoite	Toimenpide	Vastuutaho / toimijat	Mittarit / Arviointi / Seuranta
<p>Kunnan tilojen ja kunnan työntekijöiden turvallisuutta parannetaan</p> <p>1) Kaikissa kunnan tiloissa on asianmukainen ja ajantasainen pelastussuunnitelma</p> <p>2) Ennaltaehkäistään ja havaitaan varhaisessa vaiheessa kunnan kiinteistöjä koskevat uhat ja puutteet</p> <p>3) Työturvallisuutta kehitetään erityisesti tapaturmien ehkäisyn suhteen</p>	<p>Kaikkien kunnan tilojen pelastusohjeet ja pelastussuunnitelmat tehdään tai päivitetään ajantasalle</p> <ul style="list-style-type: none"> - Päiväkoti - Nuokku - Jokiranta - Taidesalonki Talvio - Liikuntamaja - Jätevedenpuhdistamo <p>Tekninen toimi toteuttaa minikuntoarvioita kunnan tiloissa ennaltaehkäisevänä toimintana</p> <p>Lisätään tiedotusta siitä, miten viikailmoitukset tehdään enerssiin.</p> <p>Turvakävelyt</p> <p>Sovitaan käytännöt läheltä piti -tilanteiden kirjaamiseen ja tilastointiin</p> <p>Perehdytetään työntekijöille toimintatavat tapaturma- ja läheltä piti -tilanteissa</p>	<p>Varhaiskasvatus Nuorisotoimi Vapaa-aikatoimi Vapaa-aikatoimi Vapaa-aikatoimi Tekninen toimi</p> <p>Tekninen toimi</p> <p>Tekninen toimi</p> <p>Kaikki toimijat, (Pelastuslaitos)</p> <p>Työsuojelupäällikkö</p> <p>Esimiehet</p>	<p>Onko pelastussuunnitelmat tehty, Kyllä/Ei</p> <p>Onko minikuntoarvioita tehty kunnan tiloissa, Kyllä/Ei</p> <p>Onko tiedotusta lisätty enerssin käytöstä, Kyllä/Ei</p> <p>Onko turvakävelyjä järjestetty, Kyllä/Ei</p> <p>Läheltä piti -tilanteet tilastoidaan, Kyllä/Ei (jatkossa muutokset määrässä)</p>
<p>Liikenneturvallisuus ja esteettömyys paranevat</p> <p>1) Vastuullinen ja turvallisuushakuinen liikennekäyttäytymisen lisääntyvät</p> <p>2) Kaatumiset, tapaturmat ja onnettomuudet vähenevät</p> <p>3) Kehitetään liikku- misen esteettömyyttä ja turvallisuutta</p>	<p>Onnimannissa otetaan käyttöön pyöräilykypärät ulkona potkulaudoilla ym. ajellessa.</p> <p>Kampanjoidaan vastuullisen liikennekäyttäytymisen puolesta, lisätään liikennevalistusta</p> <p>Selvitetään mahdollisuutta tukisetelin jakamista jokaiselle yli 65-vuotiaalle, jolla saa tukea kenkien liukuesteiden ostoon paikallisesta apteekista</p> <p>Lisätään työntekijöiden ja ikäihmistien tietoisuutta kaatumisten ehkäisystä ja hyvistä käytännöistä. Liitytään UKK-instituutin kaatumisten ehkäisyn verkostoon</p> <p>Hartolan kunnan keskustan ulkoalueilla tehdään esteettömyyskartoitus yhteistyössä Lahden ammattikorkeakoulun kanssa.</p> <p>Osoitetietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus</p> <p>Näkemisen ja havaitsemisen esteiden poistaminen mahdollisuuksien mukaan turvallisuuskyselyssä esille nousseiden ehdotusten pohjalta</p>	<p>Varhaiskasvatus</p> <p>Liikenneturvallisuusryhmä</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p> <p>Tekninen toimi</p> <p>Tekninen toimi</p> <p>Tekninen toimi</p>	<p>Liikenneonnettomuuksien määrä, poliisin tilastot</p> <p>Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65-vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10.000 vastaavan ikäiseen (Sotkanet id 3959)</p> <p>Kuntalaisten palautteet</p> <p>Onko valaistusta parannettu, Kyllä/Ei</p> <p>Onko valvontakameroita lisätty, Kyllä/Ei</p>

	Muihin liikenneturvallisuuden uuhkiin puuttuminen turvallisuuskyselyssä esille nousseiden asioiden pohjalta	Tekninen toimi	
	Valaistuksen parantaminen	Tekninen toimi	
	Valvontakameroiden lisääminen	Tekninen toimi	
Vahvistetaan kuntalaisten omatoimista varautumista 1) Asukkaiden tietoisuus lisääntyy kodin turvallisuuteen ja häiriötilanteisiin liittyen	Valistus ja asukkaiden tietoisuuden lisääminen - kodin turvallisuus - ikääntyneiden kotien muutostöistä ja korjausneuvojasta - miten toimia häiriötilanteessa - asukkaiden omatoiminen varautuminen	Kaikki toimijat, erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Rakennusvalvonta ja pelastusviranomaiset	Tiedottamisen määrä ja tapa (tieto kotisivuilla, lehtijutut, järjestetyt tilaisuudet)

Teema 3. Yhteisöt ja yhteisöllisyys

Kuntalaistilaisuudessa teemana oli turvallisuus ja huumeet, mutta eniten keskustelua käytiin itsetunnosta, positiivisesta keskustelukulttuurista ja eri väestöryhmien kohtaamisesta. Myös turvallisuuskyselyssä nousi esille kuntalaisten ärsyntyminen negatiiviseen ilmapiiriin. Kyläkierroksilla taas puhuttiin siitä, että Hartolasta pitäisi tehdä varteenotettava vaihtoehto kaupunkilaisille, kun tällä hetkellä Hartolan julkisuuskuva tuntuu huonontuvan. Me-hengen kaipaaminen ja positiivisuuden ylläpito tuntuivat toistuvan tilaisuudesta toiseen, jonka takia yhteisöllisyys on turvallisuussuunnitelman kolmas pääteema.

Yhteisöllisyys luo turvallisuutta. Taajaman ulkopuolella pitkien etäisyyksien vuoksi kyläyhteisöjen rooli turvallisuustyössä korostuu, kun naapuriapu toimii usein ensisijaisena avun turvaajana. Esimerkiksi tulipalon sattuessa luotetaan ensin naapurien alkusammutuskykyyn, kunnes paloauto saapuu paikalle. Paikallinen yhteisöllisyys parantaa alueen asukkaiden hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta ja ehkäisee myös rikollisuutta. Yhteisöllisyyttä voidaan lisätä ja ylläpitää esimerkiksi luomalla yhteisöille yhteistä tekemistä sekä rohkaisemalla heitä kehittämään omaa aluettaan viihtyisämmäksi ja turvallisemmaksi.

Naapuriapu voi olla naapureiden tai tuttujen keskinäistä apua ja tuen antamista, joka perustuu osallistujien vapaaehtoisuuteen ja sitoutumiseen. Naapuriapu voi olla kahdenvälistä vapaamuotoista, satunnaista toimintaa tai järjestäytyneempää vapaaehtoistoimintaa, johon voi kuulua esim. koulutuksia tiettyihin tehtäviin. Naapuriavuksi voidaan laskea myös naapurivalvonta, jossa ideana on tarkkailla asuinalueita tai naapureiden omaisuutta häiriöiden, ilkivallan tai varkauksien varalta.

Turvallisuustavoite	Toimenpide	Vastuutaho / toimijat	Mittarit / Arviointi / Seuranta
Kyläyhteisöt toimivat aktiivisesti asukkaiden turvallisuuden parantamiseksi	Naapuriapumalli Kimppakyytimahdollisuuksista tiedottaminen ja alustan selvittäminen	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, kyläyhdistykset, nuorisoseurat	Kysely ja kyläkierrokset Palautteet

<p>1) Kylissä kehitetään omatoimista varautumista ja naapuriapua</p>	<p>Nimetty turvallisuusyhdyshenkilö jokaisessa kylässä häiriötilanteiden varalle</p> <p>Kyliä omatoiminen varautuminen esimerkiksi kylän alkusammutusvälineistön kartoittamisella ja siitä koko kylälle tiedottamisella</p> <p>Kylille annetaan lisää tietoa esimerkiksi oman turvallisuussuunnitelman tekemisestä ja muusta oman turvallisuuden kehittämisestä</p>		
<p>Hyvät väestösuhteet ja positiivinen mehenki lisääntyvät</p> <p>1) Kuntalaisilla on ajantasaista ja oikeaa tietoa saatavilla</p> <p>2) Edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa</p>	<p>Kehitetään kuuntelevaa, ymmärtävää ja positiivista keskustelukulttuuria</p> <p>Tiedotetaan avoimesti ja rehellisesti ja lisätään positiivisten asioiden esiin nostamista</p> <p>Lisätään eri ikäryhmien kohtaamismahdollisuuksia</p> <p>Arvioidaan ja kehitetään järjestettävien palvelujen, toiminnan ja tapahtumien yhdenvertaisuutta</p>	<p>Kaikki toimijat</p>	<p>Seurataan lehtijuttujen määrää ja laatua (uutiset, jutut, mielipidekirjoitukset, näin on -palsta)</p> <p>Kahden vuoden päästä turvallisuuskyselyssä Hartolan imagoa koskevien kommenttien määrä</p>

6. Kampanjat ja viestintä

Vuosikello teemaviikoista ja kampanjoista vuodelle 2020-2021

Vuosisuunnittelulla on monia etuja. Se voi tuoda esimerkiksi kustannussäästöjä, sen avulla on helpompi suunnitella kampanjoita, se auttaa muistamaan mitä vuoden aikana on tarkoitus toteuttaa ja mitä on jo toteutettu, ja se auttaa viemään tavoitteita kohti järjestelmällisesti. Tämän takia luotiin turvallisuussuunnittelun vuosikello, joka samalla toimii työkaluna myös kaikille kunnan toimijoille ja yhteistyötahoille. Kun tietylle teemalle on erityisesti annettu jokin viikko vuodesta, on sen koordinointi, näkyvyys ja toteutus helpompi mahdollistaa.

Teemaviikot auttavat myös turvallisuussuunnitelmien tavoitteiden toteuttamisessa, koska teema nousee vuoden aikana pakostikin esille. Esimerkiksi kylien turvallisuutta voidaan kehittää maaliskuussa turvallisuusviikolla, ehkäisevää päihdetyötä tipattoman tammikuun ja ehkäisevän päihdetyön viikon aikana, hyviä väestösuhteita yhdenvertaisuusviikolla ja harrastusviikolla syrjäytymisen ehkäisyä. Teemat ja tavoitteet risteävät eri teemaviikoilla, ja jotkut teemat on mahdollista yhdistää todella moneen viikkoon, jos vain luovuutta on.

Toivottavaa siis olisi, että teemaviikkoja käytettäisiin suunnittelussa apuna kaikilla aloilla, ja näin tehtäisiin yhdessä turvallisuustyötä näkyväksi.

Aika	Kampanjan nimi / Teema	Vastuu-taho	Informaatiota ja materiaaleja	Lisätietoja	Yhdistysillassa ideoitua
Tammikuu	Tipaton tammikuu	Päihdelinkki	https://paihdelinkki.fi/fi/oma-apu/alkoholi/tipaton-tammikuu https://lasinenlappu.fi/ https://www.liikenneturva.fi/fi/ajankohtaista/tiedote/rattijuoppo-rattijuoppo-paihdyttavasta-aineesta-riippumatta		Limudisco, luento alkoholin kohtuuskäytöstä, asiantuntija tai kokemushenkilö
Helmi-kuu	Rikosuhri- viikko (+ Lähisuhdeväkivalta)	RIKU	https://www.riku.fi/fi/erilaisia+rikoksia/lahisuhdevakivalta/ https://www.hel.fi/sote/fi/esittely/hankeet/lahisuhdevakivallan-ehkaisy/ https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/materiaalit/#esitteet		Itsepuolustuskurssi, luento (esim. Maarit Tas-tula), parisuhdeluento, vanhempien vastuut -luento, koulukiusaamisen ennaltaehkäisyn jatkaminen
Maalis-kuu	Turvallisuus- viikko / Kotien, kylien ja mökkien turvallisuus / Arjen turvallisuus	Hätäkeskuslaitos, SPEK, STM, THL	kotitapaturma.fi http://www.kotitapaturma.fi/aineistopankki/kodin-turvallisuuden-tarkistuslista/ http://www.kotitapaturma.fi/lapsiperheenkodin-tarkistuslista/ http://www.kotitapaturma.fi/oletko-menossa-kesalla-omalletai-tuttavien-mokille/ https://www.112.fi/hatanumero_112/112-paiva https://www.paloturvallisuusviikko.fi/ http://www.spek.fi/loader.aspx?id=acc4cf97-0645-447e-9bdd-9995127a3c5b kyläturvallisuus.fi	Tapaturmapäivä pe 13.3. (112-päivä 11.2)	Tapaturmien ehkäisy -luennot (Martat), alkusammutuskoulutukset, ensiapukoulutusta
Maalis-kuu	Kaikkien kasvojen kunta / Yhdenvertaisuusviikko		https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/5376058/Kaikkien+kasvojen+kunta+%Opas+kuntien+yhdenvertaisuussuunnitteluun https://yhdenvertaisuus.fi/etusivu	Minna Cant-hin päivä 19.3. ja Rasisminvastainen viikko	Yhdistysesittelyt, avoimet ovet yhdistyksissä, yhteiset liikuntatapahtumat (esim. roskakävelyt)
Huhtikuu	Terveysviikko	UK	https://maailmankoulu.fi/maailman-terveyspaiva/ http://www.suh.fi/toiminta/uimataitoviikko	7.4. Terveyspäivä Uimataitoviikko touko-kuussa 7.4. Maailman mielenterveyspäivä	Kotiruoka kunniaan, marjat ja juurekset, vihannekset, tietoisuutta, hyötyliikunta, ulkoliikuntapaikat tutuiksi, kunta esittelee liikuntamahdollisuuksia, terveystutkimukset ja seuranta
Toukokuu	Kesä tulee!		http://selvinpainkesaan.fi/	Selvin päin kesään (Ehyt ry), 31.5.	Kesäkauden avajaiset / yhdistysten esittelyt, uimakoulut, melonta- ja soutuareenat, tapahtumat

				Savuton Suomi -päivä	
Elokuu	Harrastus- viikko	Olym- piako- mitea	https://www.olympiakomitea.fi/seuratoiminta/toimintaa/harrastusviikko/ http://www.kotitaturma.fi/nain-valtat-liikuntaturmia/		Porraskunkku- ja hirren- työntökisat, kuntotesti / yhdistysten esittelyt
Syyskuu	Liikennetur- vallisuus- viikko	Liiken- neturva	Liikenneturva.fi (2019: https://www.liikenneturva.fi/fi/opettajille/2019-liikenneturval-lisuusviikko) http://www.kotitaturma.fi/aloita-ty-omatkapyorailu-lomien-jalkeen-turvalli-sesti/		Suojatievahdit, liikenne- turvallisuuspäivä (poliisin kanssa yhteistyössä), po- liisin yhteystiedot kaikille tiedoksi
Syyskuu	Ympäristö- viikko		https://www.lahti.fi/palvelut/luonto-ja-ymparisto/ymparistoviikko		Jätteenlajittelu, paperin- keräys, luontopatikkareis- ut (joissa tietovisat, kasvi mukaan), muovipussit pois kaupoista, pahvikah- vimukit pois huoltamoilta
Loka- kuu	Vanhusten- viikko	Vanhus- työn keskus- liitto	https://vtkl.fi/tapahtumat/vanhustenviikko http://www.kotitaturma.fi/tapaturma-tyypit/3781-2/ https://www.terveyskyla.fi/ikatalo		Konsertti, ruokailu ihmis- ten ilmoilla, ulkoilua vaikka joka päivä, van- hustenviikon juhla
Marras- kuu	Ehkäisevän pähdetyön viikko	EHYT	http://www.ept-verkosto.fi/ept-viikko/		Vastaava kuin Marko Jan- tusen luento, esimerkki
Marras- kuu	Mielenter- veysviikko	Mielen- tervey- den kes- kusliitto	https://www.mtkl.fi/toimintamme/tapahtumat-kurssit-koulutukset/mielenterveys-viikko/		Asiantuntijaluennot (syr- jäytymisen ehkäisy, lasten ja nuorten pahoinvointi), nuorille koululla luento

Erilaisia kampanjointimahdollisuuksia:

- Tapahtuma, tempaus
- Viestintä
- Mediakampanja
- Sosiaalisen median kampanja
- Seminaari
- Esitteiden jako
- Koulutus
- Mielenilmaus
- Aamukahvitilaisuus
- Pähhteetön drinkkibaari
- Tipattoman tammikuun pubivisa
- Tiedote, johon on haastateltu tipatonta tammikuuta viettäviä henkilöitä
- Blogiteksti
- Mielpidekirjoitus
- Lupauskortit (kortit joihin ihminen saa kirjoittaa oman lupauksensa, näyttille)
- Tipaton teatteriesitys

- Päihteen piknik
- Musiikkitapahtuma
- Valokuvausseinä
- Taiteilupiste
- Ulkoliikunta / urheilukilpailut
- Puhekuplakilpailu (teeman mukainen sarjakuva jossa kuplat tyhjiä ja kuntalaisia pyydetään keksimään täyte)
- Postikorttikampanja (terveiset postikorttiin tietyille taholle)
- Paneelikeskustelu
- Näyttely
- Keräyskampanja
- Hemmottelupiste (yhteistyössä esim ammattikoulun kanssa, vähävaraisille esim. ilmainen hiustenleikkaus)
- Päihteettömät päivätanssit
- Arvonta (hyvinvointipalkinto, tuotto?) tai onginta
- Ekologinen lahjojen paketoitipiste (esim. kirjoista, lehdistä, kangastilkuista)
- Joulukalenteri somessa
- Muotishow
- Onnenpyörä
- Työpaja
- Tavaravaihtotapahtuma
- Testipiste
- Elokuvalta

Turvallisuusviestintä

Viestintä on turvallisuussuunnittelussa keskeisessä asemassa. Ulkoinen ja sisäinen viestintä on hoidettava suunnittelun kaikissa vaiheissa. Turvallisuussuunnittelusta ja sen toteuttamisesta tiedottaminen lisää luottamusta, avoimuutta ja yhteisvastuullisuutta. Valmis turvallisuussuunnitelma on kuntalaisilla luettavissa niin internetissä kuin paperisenaikin.

Turvallisuusviestinnässä pyritään mm. ohjauksen, valistuksen ja neuvonnan keinoin lisäämään ihmisten valmiuksia ehkäistä onnettomuuksia sekä kykyä toimia onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Turvallisuusviestintä voi sisältää esimerkiksi edellä mainittuja kampanjoita sekä media- ja someviestintää. Tärkeää on miettiä, miten viesti tavoittaa kuntalaiset. Ulkoinen ja sisäinen viestintä on turvallisuussuunnittelussa keskeisessä asemassa sen kaikissa vaiheissa. Riskinä turvallisuusviestinnän kohdalla on se, ettei turvallisuutta koskeva tiedotus tavoita kuntalaisia. Tämän takia viestintäsuunnitelma olisi turvallisuudenkin kannalta tärkeä, mutta sen puuttuessa kunnan on muuten toiminnassaan otettava viestintä huomioon.

7. Turvallisuustyön seuranta ja arviointi

Kirjallinen suunnitelma ei tue käytännön työtä, ellei se julkistamisensa jälkeen siirry toimivaksi työvälineeksi kentälle. Turvallisuussuunnitelma tulee saattaa osaksi kunnan ja sen eri toimialojen jokapäiväistä toimintaa. Suunnitelman ei tule olla paikallisen yhteistyön lopputuote, vaan moniammatilliselta pohjalta syntynyt suunnitelma, jonka tulisi toimia toiminnan ohjaajana yhdessä sovittujen tavoitteiden suuntaan. Kyse on siis toimeenpanon lähtölaukauksesta, ei loppuun saatetusta hallinnollisesta tehtävästä. Turvallisuussuunnitelman

toteuttaminen vaatii eri tahojen sitoutumista suunnitelman toteutumiseen. Lisäksi turvallisuussuunnitelman toiminnasta ja tuloksista tulee viestiä koko suunnitelman voimassaoloajan, joka osakseen on helpoin toteuttaa eri kampanjoiden ja teemaviikkojen yhteydessä.

Edellä esitettyjä toimenpiteitä tulee tarkastella kriittisesti ja katsoa kohdentuvatko ne oikeisiin kohteisiin ja tarkoitetuilla tavoilla. Suurta osaa kirjattuja toimenpiteitä voidaan mitata määrällisillä mittareilla ja osaa voidaan seurata laadullisesti. Tavoitteena on kehittää koko ajan enemmän ja parempia mittareita, joilla voidaan havainnollistaa ja koota tietoja siitä, ollaanko menossa haluttuun suuntaan.

Toimenpideohjelmien toteutumista seurataan vuosittain ja koko suunnitelma päivitetään valtuustokausittain. Päivittämisen ohessa uusitaan ja päivitetään turvallisuuskysely ja kyläkierrokset. Suunnitelman päivittämisestä ja toteutumisen seurannasta vastaa erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä hyvinvointityöryhmä.

Seuranta- ja arviointivaiheessa voidaan käyttää myös turvallisuussuunnittelun itsearviointilomaketta (www.turvallisuussuunnittelu.fi).

8. Liitteet

Liite: Kuntalaistilaisuuden 30.9.2019 muistiinpanot

Liikenneturvallisuus

Mikä liikenneturvallisuudessa huolettaa?

- Välillä kovaa ajamista, ei turvallista. Tuntuma, että vähentymään päin.
- Nelostien risteykset, Ruskealan ja Pertunmaan risteykset. Sivuteiden kunto ja talvikunnossapito, mm. koulubussit, liukkauden torjunta ei aina kunnossa.
- Ikäihmisten liikkuminen rollaattoreilla, eivät aina muista katsoa tietä ylittäessä
- Kylän läpi ajetaan lujaa
- Nelostien alikulkutunneli Kar de Mumman kohdalla, ajettu autolla
- S-marketin parkkipaikat, ajo nurmialueiden yli ym.
- Nelostien liikenne; liikennekäyttäytyminen vastuutonta, törkeitä ohituksia eikä turvavälejä
- Kameratolppien sijoittelu vaarallista ohituskaistan jälkeen, äkkijarrutuksia joita väistetään
- Kylillä ajaessa piittaamattomuus, holtiton ajo, varsinkin talvella, jalkakäytäviä pitkin, riski jalankulkijoille
- Nuorten lisäksi myös vähän vanhempia kuskeja
- Liikuntamajalla rinkiä, syvät urat
- Nelostiellä yksityisteiden liittymät
- Bussipysäkeillä saattajien autot, voi aiheuttaa vaaratilanteita
- Muutenkin bussipysäkeille vaikea kulkea, varsinkin ikäihmisten

Mitä voimme tehdä liikenneturvallisuuden parantamiseksi?

- Liikenneluotsi tm, muistutetaan heijastinten käytöstä, liikennesäännöistä, yhteistyö eläkejärjestöjen kanssa
- Este alikulkutunnelille estämään autolla ajo
- S-marketin parkkipaikalle esteet/opasteet mistä voi ajaa
- Parkkipaikat bussipysäkeiden luo saattajia varten? Polku?
- Opastusviittojen lisääminen keskustassa
- Ilmoitetaan poliiseille holtittomasta ajosta / kortittomista / päihtyneistä kuskeista, soitto tehtävä jokaisen
- Poliisin näkyvyyden lisääminen
- Peilin eteen; mitä itse voi tehdä, ajonopeus suhteutettava taitoihin ja keliin
- Risteysalueiden uudistamishanke suunnitteilla

Ikääntyvien turvallisuus

Mikä ikääntyvien turvallisuudessa huolestuttaa?

- Terveyspalveluiden riittävyys, kotihoito ym.
- Yksinäisyys huonokuntoisilla, joiden pakko asua kotona; kriteerit korkeat palveluasumiseen pääsyssä

Miten ikääntyvien turvallisuutta ja hyvinvointia voisi parantaa?

- Perushoiva ja huolenpito, arjen turvallisuusteosta muistuttaminen (heijastin, liukuesteet ym.)
- Kaikilla 75-vuotiailla sote-henkilöstö käynyt kotona haastattelemassa, ennakkointia ja välittämistä (Kouvolassa)
- Ikäihmisten digipalvelut hyvällä mallilla, mm. digikinkerit, kirjasto, nuorten työpaja – innostetaan ikäihmiset somettamaan, saa apua verkosta

Lapset, nuoret ja perheet

Mikä huolestuttaa?

- Vuosittaiset vaihtelut valtavan suuria.
- Paljon köyhiä lapsiperheitä, köyhyys ja käytösmallit periytyy. Kaikki nuoret ei pärjää ”maailmalla”, palaavat takaisin Hartolaan.
- Opinnot ja työsuhteet katkeaa, ylisukupolvista huono-osaisuutta, vanhempien päihdeongelmaa. Oppimisvaikeuksia ym.
- Lastensuojelu lapsen kengissä, eivät ota vakavasti asioita ja konkreettinen tuki ja apu perheelle jää vähäiseksi
- Miten saada vanhemmat mukaan? Kokemus, ettei vanhempia kiinnosta, ei tulla vanhempainiltoihin ym.
  - Voi olla pelko, että vanhemmuutta paheksutaan, ei uskalleta tulla
  - Tuomitseminen ja haukkuminen, ei auta ketään, tapahtuu somessa ja muualla
  - Ei tukea, taloudelliset asiat ja jaksaminen voi olla koetuksella
- Peruskoulun päättävien nuorten pakko lähteä maailmalle
- Perheillä ei varaa tukea nuoren opiskelua
- Jotkut vanhemmat siirtävät vastuuta koululle, vanhemmuus hukassa, lapset päättävät mitä tehdään
- Leimaaminen
- Koulukiusaaminen, tulee somen kautta perässä myös kotiin, ei pääse karkuun
- Vuodesta toiseen Itä-Hämeessä kirjoittelu

Miten lasten, nuorten ja perheiden turvallisuutta ja hyvinvointia voisi parantaa?

- Lisätä ennaltaehkäisevien palvelujen saatavuutta, kuten perhetyötä, kuraattoripalveluita, psykologipalveluja ja perheiden avun saantia
- Vanhemmuuden tukeminen, vahvaa vanhemmuutta
- Asenteiden parantaminen; miten puhutaan kotona
- Lisää tiedon jakamista ja realistista ajattelua; (sinisilmäisyyttä, ettei kosketa omaa lasta)
- Asioiden korjaaminen sen jälkeen, kun tapahtunut jotakin, ei jätetä leimaa kenenkään otsaan vaan autetaan eteenpäin (puskaradiosta asiattomia kommentteja pois)

HuuMa – Huumeeton maakunta -hankkeen tiimoilta keskustelua

Mitä haluamme?

- Oikeus tehdä ”radikaaleja” asioita, eli kokeilla uutta
- Lupa ja uskallus tehdä ilolla asioita
- Vapaus tehdä
- Positiivinen nuorten kohtaaminen, kehuminen
- Yhteen hiileen puhaltaminen, ei oltaisi kateellisia toisten työalueelle ja kyseenalaistettaisi tekemistä
- Etsivä nuorisotyö tekee todella hyvää työtä, kiitosta sille
- Ikäluokat ovat erilaisia ja se pitää muistaa
- Valtaosa lapsista voi hyvin, nuoriin sattuu jos heitä kategorisoidaan tai jos heidän tekemistään tai olemistaan yleistetään
- Se koira kasvaa, jota ruokitaan – hyvällä
- Katsotaan huomiseen, ei muistuteta mokista
- Kokeillaan uudestaan, ajat muuttuvat ja ihmiset muuttuvat
- Lopetetaan mollaukseen tottuminen, oikaistaan asiat ja virheelliset tiedot
- Matala kynnyks, hyvä ja kuunteleva, ymmärtävä keskustelukulttuuri
- Pikkulapsiperheille lähtemässä toimimaan Lape-työn kautta
- Puututaan avoimesti ja neutraalisti

Huomenna (Unelmien huomina)

- Yhteenveto on kaikkien saatavilla
- Koulutus ei ole itseisarvo, vaan oman selän voi nostaa pystyyn jokainen

- Asenne muuttuu paremmaksi, otetaan tilanne hyvällä haltuun
- Oman työn arvostus on näkyvää
- Ahdistus on hävinnyt
- Ei mennä mukaan puskaradion loan heittoon
- Muistetaan tämän illan ajatukset
- Vanhempien asennetta saadaan muutettua, omia mahdollisuuksia löydetään ja sukupolvien ketju katkeaa
- Kyetään nopeaan reagointiin
- Annetaan hyvän kuulua ja näkyä
- Jokaisella hartolalaisella on yksi tärkeä ihminen ja jokainen kokee olevansa tärkeä
- Aikuisten välittäminen näkyy, ei välinpitämättömyys
- Osallistuvista nuorista saadaan isosia pienemmille – vaikka makkaranuotiolle pyytäjiä
- Nuorten ahdistuksen syitä on opittu näkemään
- Eletään hyvän kautta – tämä on upea kunta
- Kasvatetaan hyvää
- Kaikkien kuulumiset kiinnostavat